Žádný učený z nebe nespadl

Autor: Mgr. Pavlína Vaculíková

1.–2.
ROČNÍK

„Činností se dosáhne mnohého, co se líným a lhostejným zdá nemožné.“

J. A. Komenský

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Hlavní myšlenka

Když se chceme nebo potřebujeme něco naučit, stane se to obvykle tak, že to zkoušíme, trénujeme, nevzdáváme se a překonáváme překážky. A i když něco už dobře umíme, může se stát, že se nám to někdy nepovede. Vždyť žádný učený z nebe nespadl!

Anotace

V první části se žáci zamyslí nad tím, co rádi dělají a co jim jde. Poté si na stanovištích zkouší aktivity různého typu. Mají možnost zvolit si, která stanoviště navštíví, a vyzkoušet si různé stupně obtížnosti aktivit. Ve druhé části si pomocí příběhů mají možnost uvědomit, že k tomu, aby se něco naučili nebo se v něčem zlepšili, je potřeba častého tréninku. V závěru si naplánují, co nového by chtěli vyzkoušet a naučit se.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět:

- Že každé učení vyžaduje trénink.
- Že i J. A. Komenský musel trénovat hodně věcí, než je uměl.

Co žák v lekci prožije / co si uvědomí:

- Jaké typy aktivit ho lákají, do kterých se mu naopak nechce a proč.

K jakému jednání lekce zve/vede:

- K tomu, aby zkoušeli a učili se různé nové věci.
- Aby trénovali to, co se chtějí/potřebují naučit, nevzdávali se překonávali těžkosti.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
Seznámení, úvodní motivace	Moje záliby a dovednosti	Aktivity 1. část	PŘESTÁVKA	Aktivity 2. část	Žádný učený z nebe nespadl	Reflexe a závěr
10 min	15 min	20 min		30 min	10 min	5 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- PL Co rád dělám, karta aktivit *(pro každého žáka oboustranně)*
- PL Aktivity *(1x vytisknout nejlépe na tvrdší papír, karty přeložit tak, aby stály – slouží k označení stanovišť)*
- PL Fantazie - šedé kolečko *(1 stránka je pro 3 žáky - rozstříhat, nakopírovat příslušný počet pro celou třídu)*
- PL Hlavolam *(1x pro každého žáka - při tisku můžete zvolit ve vlastnostech soutisk 2 na 1 - každý žák dostane A5, nebo je pro úsporu možné barevnou kopii např. 2x zalaminovat a děti doplňují vhodným fixem - po splnění aktivity pak fólii smažou, aby byla připravena pro dalšího žáka)*
- předmět pro předávání slova *(např. vařečka jako mikrofon, kamínek, míček)*
- kamínky a peříčka *(cca 2 pro každého žáka - pouze ve variantě k reflexi)*

Příprava stanovišť s aktivitami

- Jazyky: pomůcky žádné (pokud je ve třídě asistent či asistentka, je vhodné, aby byl/a přítomna na tomto stanovišti)
- Fantazie: rozstříhaný PL Fantazie - šedé kolečko - vždy jedna A4 pro 3 žáky
- Hlavolam: PL Hlavolam
- Paměť: proužky čistého papíru, krabice s 5, 7 nebo 9 předměty *(příklady předmětů: pravítko, nůžky, tužka, kulička, mince, provázek, kancelářská sponka, kelímek, pírko, guma, špejle, jabko/banán, lahvička, talířek, květina, list, zvoneček, brýle, hřeben atd.)*
- Konstrukce: stavebnice *(nejlépe typu Merkur, Seva, Geomag, Lego atd.)*
- Plán třídy: prázdné papíry A4
- Vytrvalost: miska, do které smícháme 2 druhy zrníček *(např. rýže, hrách, kukuřice, obilí)*, 2 malé talířky na roztříděná zrníčka
- Sluch: sluchové pexeso *(cca 5 dvojic, možno si ho i vyrobit třeba z „kindervajíček" - vždy do dvou dáme stejnou náplň - např. rýže, hrášek, písek, kancelářské sponky, obilí atd.)*; lze případně nahradit poznáváním zvuků Orffových nástrojů *(tamburína, kastaněty, triangl, tam-tam, činelky)*
- Pohyb: hudba vhodná k pohybu/tanci, ideálně promítnout jako video včetně tanečních pohybů *(je možné vyhledat například na Youtube při zadání slov: Just Dance)*

Upozornění
Rozmístění jednotlivých stanovišť s aktivitami ve třídě je potřeba dopředu promyslet a připravit k nim potřebné pomůcky včetně karet Aktivity na označení, např. do jednotlivých boxů apod., tak, aby příprava stanoviště poté netrvala dlouho. Prostor je dobré uzpůsobit rozmístění stanovišť již před začátkem lekce.

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Anotace

Cíl

Pomůcky

Další zdroje

Doplňující informace

Prezentace

Čas/Minutáž

Pracovní list

Video

Společná práce

Práce ve dvojici

Samostatná práce

Skupinová práce

Práce ve trojicích

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

Postup a metody

1

Seznámení, úvodní motivace

10 min

1.1 Představení sebe a tématu (10 min)

Rozhovor

V úvodu se žákům představte a seznamte se.

Lekci zahajte slovy:

- Co myslíte, co může padat z nebe?

Nechte odpovědět několik žáků. Poté pokračujte:

Dnešní lekce se jmenuje Žádný učený z nebe nespadl. Co myslíte, že to znamená?

Nechte opět odpovědět několik žáků. Poté shrňte slovy:

Mnoho věcí padá z nebe, ale učení lidé to nejsou. Nikdo z nás se nestane učeným sám od sebe. Pokud chceme něco umět, musíme se to učit a to vyžaduje trpělivost a opakování.

Poté propojte téma s osobou J. A. Komenského slovy:

O Janu Amosu Komenském se říkalo, že je učený, tedy vzdělaný. To neznamená, že se tak už narodil, ale že se různé věci učil a trénoval je, až v nich byl dobrý. Naučil se mluvit několika jazyky - česky, latinsky, polsky, německy, holandsky. Psal knihy, byl kazatel, skládal písně, kreslil mapy, cestoval, učil děti i dospělé, choval včely. Říkal, že když něco děláme (jsme aktivní), můžeme toho hodně dosáhnout - i to, o čem si třeba lenoši myslí, že vůbec nikdy nepůjde.

PREZI

Nyní žákům pusťte video o J. A. Komenském.

Přečtěte žákům citát J. A. Komenského:

Komenský napsal: „*Činností se dosáhne mnohého, co se líným a lhostejným zdá nemožné.“ Když jsme líní a jsou nám věci jedno, připadá nám, že je nemožné se něco naučit. Když se ale pustíme pořádně do práce, můžeme to zvládnout. Někdy to chce ale pořádný trénink.*

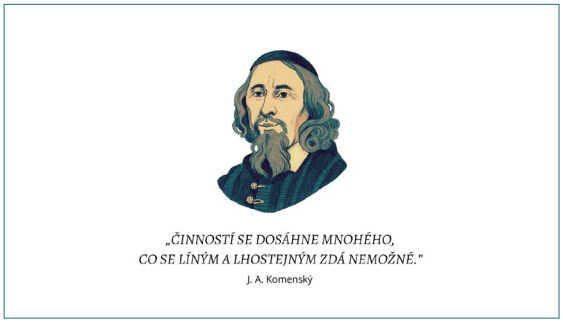

Co nás dnes čeká?

Budete si kreslit nebo zapisovat, co vám už jde dobře, co rádi děláte.

Budete tu mít stanoviště, na kterých si budete moci vyzkoušet různé věci.

Ukážu vám, jaké se Bětka naučila smažit krásné palačinky a co se jí jednou stalo.

Na konci si napíšete nebo nakreslíte, co byste chtěli vy sami vyzkoušet nebo v čem se chcete zlepšit.

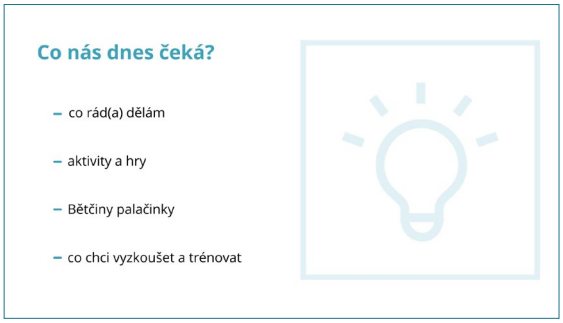

Domluvte si s žáky pravidla, jak se budete oslovovat, a pravidla spolupráce v průběhu lekce.

2

Moje záliby a dovednosti

15 min

2.1 Co rád/a dělám? Co mi jde? (10 min)

Práce s pracovním listem

Rozdejte žákům **PL Co rád dělám, karta aktivit**.

Nakreslete nebo napište do volných bublin, co rádi děláte a co vám dobře jde. Do rámečku uprostřed se podepište. Druhou část pracovního listu budete potřebovat až později.

> ***Metodická poznámka***
> *Je vhodné žáky průběžně upozorňovat na to, že jsou např. v polovině času nebo se blíží konec časového limitu, případně využít např. aplikaci na interaktivní tabuli, kde se přesýpají hodiny atd.*
>
> ***Varianta***
> *Pokud žáci svou samostatnou práci ukončí před vypršením časového limitu, mohou si ve dvojicích povědět, co si do pracovního listu zapsali a proč.*

2.2 Reflexe aktivity (5 min)

V kruhu pošlete předmět. U koho předmět je, může ostatním představit, co si nakreslil nebo napsal, případně poslat předmět rovnou dál, pokud žák mluvit nechce.

Aktivitu můžete shrnout např. větou a otázkou:

Obvykle rádi děláme to, co nám jde dobře. Máte to také tak?

- Kdo rád dělá hlavně to, co mu jde dobře? Ať na místě vyskočí.
- A je tu někdo, kdo se rád učí nové věci? Ať vyskočí.

Teď si budete moci vyzkoušet různé aktivity – třeba takové, které vám půjdou dobře, nebo takové, které budete chtít zkusit, i když vám to možná dobře nepůjde.

3

Aktivity 1. část

20 min

3.1 Aktivity 1. část (20 min)

Nyní můžete rozmístit karty z **PL Aktivity** a připravené boxy na jednotlivá stanoviště.

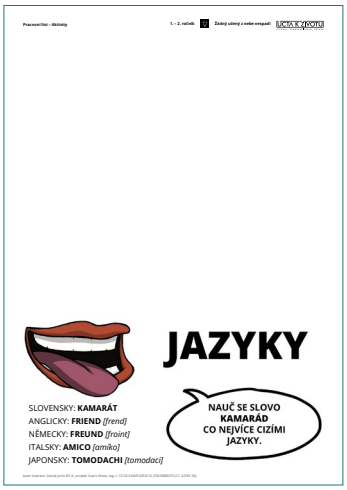

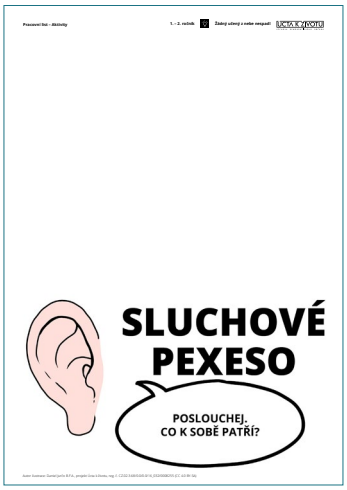

Nyní si vyzkoušíme na stanovištích řadu aktivit. Budete pozorovat, které aktivity vás baví víc a které míň, které vám jdou lehce, které jsou obtížnější. Svoje pozorování budete zapisovat do pracovního listu. Není nutné obejít všechna stanoviště a také není nutné u všech dokončit zadání (dokončit všechny obtížnosti). Vyzkoušejte jich ale nejméně pět. Pokud je vybrané stanoviště obsazené, nečekejte a jděte si vyzkoušet zatím jinou aktivitu.

Na celou práci budeme mít čas do přestávky a po přestávce ještě budeme pokračovat. Nejprve si stanoviště projdeme a ukážeme si jednotlivé úkoly.

Žáci si připraví do ruky psací potřeby a **PL Co rád dělám, karta aktivit** (žáci již mají).

Poté spolu s žáky obejděte jednotlivá stanoviště, ukažte příslušné pomůcky a žákům aktivity vysvětlete. Jednotlivá stanoviště uveďte například takto:

Jazyky *– Nauč se slovo kamarád napsat nebo říci jinými jazyky. Je tu napsáno, jak se slovo v kterém jazyce píše, a v hranaté závorce, jak se vyslovuje. (Uveďte příklad.)*

V tabulce Moje karta aktivit v PL si zakroužkuj tolik jazyků, kolika to zpaměti umíš říci/napsat, když odcházíš ze stanoviště.

Fantazie *– Čím vším může být šedé kolečko? Vymysli co nejvíce nápadů a nakresli je na proužek papíru s šedými kolečky.*

V tabulce Moje karta aktivit v PL zakroužkuj takový počet šedých koleček, kolik se ti podařilo vymyslet nápadů.

Hlavolam *– Doplň obrázky jako sudoku, tedy v každém řádku a každém sloupci může být obrázek pouze jednou. Zvol si, kterou tabulku chceš doplnit. Jsou seřazené postupně od jednodušších k těžším.*

V tabulce Moje karta aktivit v PL zakroužkuj, kolik tabulek jsi doplnil/a.

Paměť *– Máš tu krabice s 5, 7 a 9 předměty. Zvol si krabici podle toho, kolik předmětů si chceš zkusit zapamatovat. Otevři krabici a snaž se co nejrychleji zapamatovat všechny věci, které v ní vidíš. Krabici zavři, na kousek čistého papíru nakresli nebo napiš, co sis zapamatoval/a. Poté se do ní znovu podívej a označ, co jsi měl/a správně.*

V tabulce Moje karta aktivit v PL si zakroužkuj kartu s číslem, které bylo na tvé zvolené krabici. Pokud jsi pracoval/a s více krabicemi, zakroužkuj čísla podle „svých" krabic.

Konstrukce *– Zkus poskládat něco malého ze stavebnice.*

V tabulce Moje karta aktivit v PL si vybarvi smajlíka podle toho, jak se ti dařilo stavět ze stavebnice to, co sis představoval/a.

Plán třídy *– Nakresli na prázdný papír svou třídu shora. Představ si, že jsi ptáček nahoře u stropu. Jak odtamtud vypadá vaše třída, lavice, umyvadlo, židle a další věci?*

V tabulce Moje karta aktivit v PL vybarvi smajlíka podle toho, jak jsi spokojený/á se svým výtvorem.

Vytrvalost *– Roztřiď jako Popelka zrníčka na 2 kupičky.*

V tabulce Moje karta aktivit v PL vybarvi smajlíka podle toho, jak jsi zvládl/a být trpělivý/á a vytrvalý/á.

Sluch *– Vyzkoušej si sluchové pexeso, najdi vždy 2 stejné zvuky.*

V tabulce Moje karta aktivit v PL zakroužkuj počet uší podle toho, kolik dvojic se ti podařilo uhodnout.

Pohyb *– Zatanči si na hudbu.*

Na tomto stanovišti začneme všichni společně.

Pustťe žákům video s hudbou a dejte jim čas na tanec. Také si zaznamenají stanoviště Pohyb do tabulky Moje karta aktivit v PL.

Po skončení žákům dejte instrukci:

V tabulce Moje karta aktivit v PL si zakroužkuj počet hvězdiček podle toho, jak se ti dařilo a jak tě bavilo napodobovat pohyby v písničce.

Nyní žáky nechte, aby si postupně zkoušeli plnit další aktivity na stanovištích dle své volby.

Metodická poznámka
Při zadávání stanovišť dbejte na to, abyste žákům zdůraznili, že nikdo nebude jejich karty aktivit s hodnocením kontrolovat ani známkovat. Slouží pouze pro ně samotné a pro závěrečnou reflexi.

Na některých stanovištích si mohou žáci udělat vlastní kontrolu (Jazyky, Hlavolam, Paměť, Sluch), když jim ji dáte k dispozici.

Pokud žáci chtějí, mohou si také nějaký úkol jen vyzkoušet, aniž by si ho museli kontrolovat. Jde především o to, aby zkoušeli různé aktivity, nikoli je mít za každou cenu správně či kompletně.

Pokud chtějí, mohou vám některé výsledky své práce přinést ukázat, např. roztřídění zrní, konstrukční výrobek.

Upozornění
Je důležité pohlídat čas zvláště těm žákům, kteří se pustí do konstrukce ze stavebnice. Hrozí, že by tam strávili veškerý čas, a je dobré, aby navštívili i další stanoviště.

4

Aktivity 2. část

30 min

4.1 Aktivity 2. část (20 min)

Žáci po přestávce pokračují v aktivitách ještě dalších 20 minut.

Metodická poznámka
Přibližně po deseti minutách je vhodné žákům průběžně oznamovat, kolik času z aktivit uplynulo, příp. kolik jim ještě zbývá do konce (Např.: Jsme zhruba v polovině času, myslete na to, že máte stihnout minimálně 5 stanovišť.)

4.2 Reflexe aktivit (10 min)

Vyzvěte děti, aby si vzaly své záznamové karty (tabulku Moje karta aktivit také promítněte v prezentaci) a na reflexi si sedly do kruhu. Děti se dívají do karet a reagují na otázky:

- Kdo z vás vyzkoušel pět stanovišť? (Vyskočte.) Kdo šest, sedm…?
- Kdo chtěl vyzkoušet co nejvíce různých aktivit? (Vyskočte.)

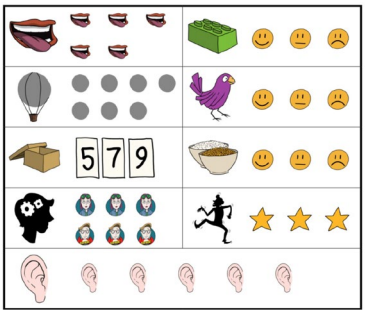

Podívejte se do karet a přihlaste se, u které aktivity se vám podařilo dojít až k nejobtížnější variantě?

Dále si vyberte z nabízených otázek:

- Podařilo se vám na některém stanovišti dojít až k nejobtížnější variantě?
- Zjistili jste, že vám něco opravdu dobře šlo? Co to bylo?
- Která aktivita vás bavila ze všeho nejvíc? Čím to bylo?
- Která aktivita pro vás byla náročná a jak to dopadlo?
- Do které aktivity se vám nechtělo? Proč? Vyzkoušeli jste ji nakonec?
- Co byste ještě chtěli zkusit a nestihli jste to; co vás bavilo a chtěli byste v tom pokračovat?

Metodická poznámka
Reflexe by neměla být příliš dlouhá, aby malé děti nenudila. Z navrhovaných otázek můžete vybrat pouze několik. Některé jsou uzavřené pro rychlé zhodnocení, jiné vyzývají žáky k zamyšlení. Opřít se u nich mohou o své sebehodnocení na PL.

Reflexi můžete uzavřít např. takto:

Má smysl zkoušet různé věci, protože nikdy nevíte, jestli právě v nich nebudete hodně dobří nebo jestli to nebude něco, co vás bude bavit.

Varianta
Je možné také dovnitř kruhu umístit všechny karty, které označovaly jednotlivá stanoviště, a žákům dát k dispozici balíček peříček a kamínků. Poté dejte instrukci:

Položte peříčko na aktivity, které vám šly snadno, rychle jste je plnili, bavily vás aj. Kamínek položte na název aktivity, která vám připadala těžká, ani jste se k ní možná neodhodlali, nebo jste ji začali, ale nebavila vás.

Poté se můžete doptávat, proč žáci umístili kamínky a peříčka tak, jak vidíme. Následně je možné shrnout reflexi slovy:

Je tu vidět, že u stejné aktivity má někdo peříčko a někdo kamínek. Každému jde něco jiného dobře od ruky. Je proto dobré zkoušet nové věci, protože nikdy nevíme, která věc nám nakonec půjde lehce jako peříčko.

5

Žádný učený z nebe nespadl

10 min

5.1 Trénink dělá mistra (5 min)

Práce s obrázkem

Vyzvěte žáky, aby se podívali na obrázek dědečka na skateboardu. Nejspíš je to pobaví.

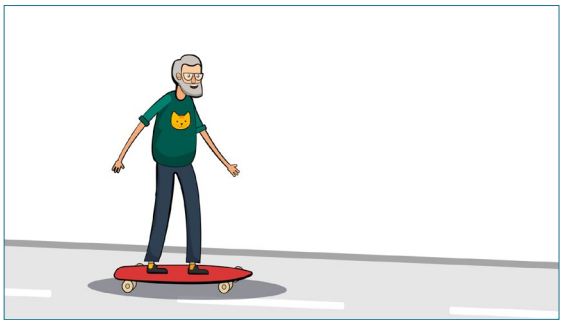

Položte žákům otázku:

- Uměl děda jezdit na skateboardu, když byl malý jako vy?

Žáci si budou tipovat, ale je téměř jisté, že v jejich věku děda skateboard vůbec neznal.

- Jak to, že teď už na skateboardu jezdí?

Nechte žáky tipovat. Pak pokračujte slovy:

Musel se to naučit, musel trénovat. Možná hodněkrát spadl, odřel se nebo ho bolela záda, možná mu ostatní říkali, že se to už nenaučí. Ale děda se nevzdal a přes všechny překážky se jezdit na skateboardu naučil. Ví totiž - na další kliknutí se u dědy objeví bublina s citátem: „Jsem v pohodě. Žádný učený z nebe nespadl!"

Děda dobře ví, že hodně věcí umíme jen proto, že jsme se je museli učit a trénovat. A trénink může být docela těžký, ale bez něj to nejde - je to tak i třeba se čtením nebo psaním. Poslechněme si ještě jeden příběh.

5.2 Bětka a její palačinky (5 min)

Práce s příběhem

Položte žákům otázku:

- Kdo má rád palačinky?

Bětka totiž umí smažit výborné palačinky, i když jí je teprve deset. Jednou je zase smažila k večeři a vypadaly fakt lákavě.

Ačkoliv je smažila už mockrát, najednou se jí jedna nepovedla dobře otočit a zůstal z ní spíš takový trhanec.

Bětka z toho byla dost smutná a řekla mamce, že už to dál dělat nebude a že si to má mamka dosmažit sama. Maminka musela Bětku povzbudit, že i když už nám něco jde dobře a máme to natrénované, může se stát, že se to někdy zkrátka nepovede.

- Už se vám to také stalo?

Několik žáků může uvést příklad.

Dokončete u dalšího kliknutí s obrázkem talíře nasmažených palačinek:

Ale důležité je nevzdat se a pokračovat. Bětka nasmažila spoustu palačinek (ještě přitom udělala jeden další trhanec, ale to už zvládla s úsměvem), připravila je na stůl a rodinka si pěkně pochutnala.

Závěr: *Když se někdy něco nepodaří, nevzdávejte se, pokračujte, nakonec to dokážete.*

Můžete např. předvést, že si poklepete na hruď a řeknete sami sobě:

Pavlínko (oslovte se svým jménem), ty to zvládneš.

Případně můžete vyzvat žáky, aby si to také vyzkoušeli se svým jménem.

6

Reflexe a závěr

5 min

PREZI

PL

6. Reflexe a závěr (5 min)

Připomeňte si s žáky pomocí závěrečného snímku, co dnes zažili.

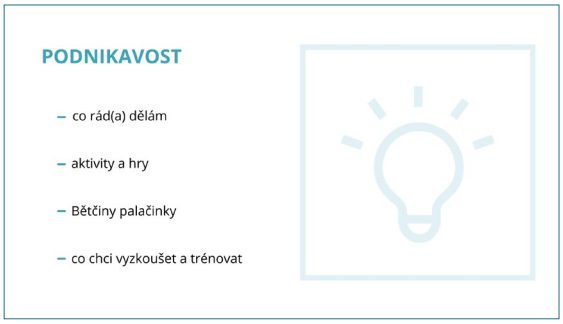

Vyzvěte žáky, aby se posadili do kruhu a vzali si s sebou **PL Co rád dělám, karta aktivit**. Budou pracovat s druhou stranou pracovního listu.

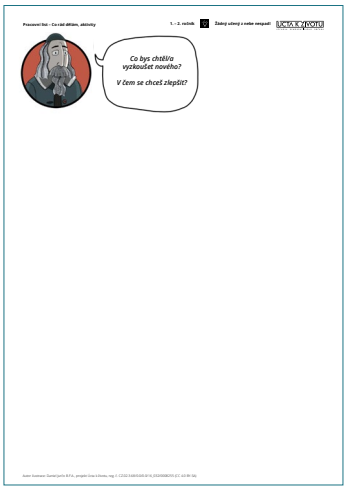

J. A. Komenský se stále učil něco nového, i když toho pak tolik uměl, a stále se zlepšoval v tom, co už se naučil.

- Co by sis chtěl/a vyzkoušet ty? Nebo v čem se chceš zlepšit?

Nakreslete nebo napište na zadní stranu karty aktivit, jaké nové věci byste se rádi naučili, vyzkoušeli si je, a budu vám fandit, aby se vám to podařilo.

Pokud zbyde čas, mohou žáci ještě v kroužku říci/ukázat, co si napsali/nakreslili. Můžete i vy sdílet, co jste se v poslední době nového naučili a co byste ještě chtěli vyzkoušet.

Další zdroje

Zdroje prezentace

Zdroje grafiky

- Slide 02 - Komenský - Ester Kuchynková, projekt Komensky2020.cz (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 04 - Pracovní list - Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 05 - Děda - Macrovector - Freepik.com
- Slide 05 - Děda na skateboardu - Antonín Balon, projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 06 - Smažení palačinek - Pavlína Vaculíková, projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 06 - Nepovedená palačinka - Pavlína Vaculíková, projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 06 - Dokonalé palačinky - Pavlína Vaculíková, projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Prezentace

https://prezi.com/view/vGN9soSANdsxGjh0Q8si/

Pracovní listy

https://eu.uctakzivotu.cz/wp-content/uploads/2020/09/Podnikani-1-2-pracovni-listy.pdf

Pracovní sešit pro žáka

https://eu.uctakzivotu.cz/wp-content/uploads/2021/05/Podnikani-12-pracovni-sesit-pro-zaka.pdf

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Název projektu
Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu
CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika
Žádný učený z nebe nespadl

Cílová skupina
1.–2. ročník základních škol

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor
Mgr. Pavlína Vaculíková

Odborní garanti
doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Tereza Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž
Mgr. Pavlína Vaculíková
Mgr. Jana Řezníčková

Externí posuzovatelé
Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Göbelová, Ph.D.

Jazykové korektury
Mgr. Kateřina Kutálková

Ilustrace
Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba
Daniel Jurčo, BFA